

**Tjóðveldi
Javnaðarflokkurin
Framsókn**

Løgtingið

Løgtingsmál nr. 93/2012: Uppskot til løgtingslóg um broyting í løgtingslóg um almenna forsjorg

Uppskot

til

løgtingslóg um broyting í løgtingslóg um almenna forsjorg

(Klubbhús)

§ 1

Í lovbekendtgørelse nr. 100 frá 2. marts 1988 om offentlig forsjorg, sum seinast broytt við løgtingslóg nr. 147 frá 20. desember 2012, verður gjørd henda broyting:

Í § 32 verður sum stk. 6 sett:
“Stk. 6. Landsstýrismaðurin kann áseta

reglur um stovnsetan og rakstur av stovnum og klubbhúsum, hvørs endamál er at geva virknis- og endurvenjingartilboð fyri sálarsjúk.”

§ 2

Henda løgtingslóg kemur í gildi dagin eftir, at hon er kunngjørd.

Viðmerkingar

Endamálið við uppskotinum er sum skjótast at fáa sett á stovn eitt Fountainhús í Føroyum. Uppskotið víðkar ásetingarnar í forsjorgarlógini § 32, so landsstýrisfólkið fær ósvitandi heimild til at vera við til at seta á stovn Fountainhús, klubbhús sum eitt arbeiðsrættað tilboð fyri sálarsjúk.

Løgtingið fær við hesum eisini høvi at lógaráseta vilja sín um, at landsstýrið setir á stovn Fountainhús í Føroyum.

Stórir tørvur er á virknis- og endurvenjingartilboði fyri sálarsjúk. Eldsálir hava gjørt eitt ógvuliga dygdargott fyrireikandi arbeiði til eitt Fountainhús, eisini nevnt klubbhús – bæði heitini verða nýtt kring heimin. Aðrar eldsálir hava savnað nógvan pening í Fountain House Føroyar grunnin, sum er stovnaður til minnis um Rasmus Rasmussen, sála. Tað einasta sum nú vantar í, er, at politikararnir trýsta á grøna knøttin fyri lógaráseting og eini játtan, sum ger tað møguligt at seta hesa ómetaliga góðu verkætlan í gongd.

Eitt Fountainhús gevur góðar móguleikar hjá sálarsjúkum at fóta sær aftur í samfelagnum og á arbeiðsmarknaðinum og fyribygir, at fólk aftur og aftur verða innløgð á sálarsjúkrahús, tí samfelagið ikki er til reiðar at lofta teimum. Skipanin virkar væl í fleiri londum.

Føroysku klubbhúsini til sálarsjúk eiga at verða skipað eftir nøkulunda sama leisti og fylgja altjóða standardum fyri klubbhús, sum eitt nú er lýst í evropiska samstarvinum fyri menning av klubbhúsum (EPCD).

Fountainhús, ella klubbhús, finnast kring allan heim. Hesi eru limir í altjóða felagsskapi, sum ásetir reglur fyri tí rehabiliteringsmodell, húsini virka eftir. Altjóða miðstöðin fyri menning av klubbhúsum (ICCD) akkrediterar Fountainhús, klubbhúsini, so tey virka eftir góðkendum reglunum.

Prinsippini, klubbhúsini virka eftir, er úrslitagott og gevur sjónliga viðgongd. Eitt nú í mun til at hjálpa fólki við sálarmeini at sleppa undan áhaldandi sjúkrahúsinnlegging og at gera tey til reiðar at standa á egnum beinum – sosialt, fíggjarliga og í mun til útbúgving og arbeiði. Kjarnin í felags reglugerðunum, sum Fountainhúsini virka eftir, er virðing og móguleikar hjá brúkarunum. Aðrastaðni virka eisini sonevndir Fountainhúsgrunnar, sum eru við til at fíggja og skipa virksemd í Fountainhúsunum.

Í dag er stóðan soleiðis, at tann endurmennandi og sosialpsykiatrisk parturin av psykiatriini í stóran mun manglar í Føroyum. Fólk við sálarsjúku hava sera fá tilboð aftaná útskriving av sjúkrahúsi, og økispsykiatriin er ikki útbygd til at fevna um alt landið enn. Ein stórir trupulleiki hjá hesum málbólki er at fáa ein skipaðan innihaldsríkan gerandisdag, júst tí at alt ov fá dagtilboð eru. Í fleiri økjum í landinum eru eingi dagtilboð. Tá ið mangulin upp á mennandi og endurvenjandi tilboð er so stórir, viðførir hetta ofta sosiala isolasjón og vónloysi, soleiðis at tað verður trupult at fáa dagin - og lívið sjálv - at hanga saman.

Við lógini um arbeiðsfremjandi tiltøk hevur Løgtingið samtykt at virka fyri, at pláss skal vera fyri øllum á arbeiðsmarknaðinum, og at størri dentur skal leggjast á endurmenning og virknisvenjing, soleiðis at fólk fáa bæði endurvant og ment nýggjar førleikar, sum eru neyðugir fyri at koma aftur á arbeiðsmarknaðin. Aðalmálið við Fountainhús-verkætlanini hóskar sum fótur í hosu til hetta endamál.

Við at fáa skipaði tilboð til sálarsjúk, sum Fountainhús kann bjóða, kunnu fólk fáa eitt virkið lív í menning, og koma úr tí vónloysi, sum sálarsjúka ofta hevur við sær. Soleiðis kunnu fólk aftur gerast ein virkin og gevandi partur av samfelagnum.

Hóast nógv er broytt til tað betra, so er tað framvegis sera stigmatiserandi at vera, ella hava verið sálarsjúkur. Tað er lætt at isolera seg og detta niðurímillum, tí móguleikarnir spakuliga at byggja sínar førleikar upp aftur og megna ein vanligan gerandisdag á arbeiðsmarknaðinum eru so avmarkaðir.

Fakpersónar, við royndum og innliti í sálarsjúku og viðgerðartørv, hava fyrireikað eina verkætlan um Fountainhúsið. Tær vísa millum annað á, at endamálið við einum slíkum húsi er at skapa eitt umhvørvi við arbeiði og felagsskapi fyri fólk við sálarsjúku. At húsið skal geva móguleikar fyri at venja sosialu og fakligu førleikarnar í einum tryggum umhvørvi. At hetta skal geva sálarsjúkum eitt tilboð, har tey hava móguleika fyri at verða stuðlað í at brúka styrkir og byggja upp førleikar, so at móguleikin fyri at klára seg betur í arbeiði og á skúlabeinki økist.

Húsið skal vera opið allar yrkadagar, vanligar arbeiðstíð, og verða tað eini 50 fólk, sum kunnu verða knýtt at húsinum og fáa gleði av tilboðnum.

Málbólkurin eru kvinnur og menn, sum eru sálarsjúk ella hava sálarligar trupulleikar. Fólk, sum ynskja at koma út aftur á arbeiðsmarknaðin, annaðhvørt fyrstu ferð ella koma aftur á arbeiðsmarknaðin. Fólk, sum fáa fyrítíðarpensjón, men ynskja at arbeiða í tann mun, tey eru før fyri tí. Fólk, við sálarligum trupulleikum, sum ynskja at fara undir útbúgving, ella sum hava tørv á at menna ymiskar førleikar.

Talan kann vera um fólk, sum hava angist, eru tunglynt, hava persónleikaórógv, skizofreniella- ella aðra sjúku, sum darvar teimum. Í Fountainhúsinum skulu starvast fólk við fakligari bakgrund, og sum eru serkøn í at stuðla fólk við serligum sálarligum avbjóðingum.

Uppskotssetararnir meta, at tá tað fyrsta Fountainhúsið er farið at virka í høvuðsstaðnum, eiga at verða lagdar ætlanir fyri líknandi skipanum aðrastaðni í landinum.

Vinn-vinn

Fountainhúsið kemur at kosta 2,5-2,7 milliónir kr. um árið at reka. Undir Almanamála-ráðnum eru settar av 200.000 kr. á einari stuðulskontu, har felagsskapir kunnu søkja um pengar til endamálið. Hetta er minni enn ein tíggjundapartur av tí, tað kostar! Og er tí hvørki nær ella í námind av at kunna seta hetta neyðuga tilboð til sálarsjúk í verk. Vit halda, at eingin ivi kann vera um, at hetta er ein uppgáva fyri føroyska almanna- og heilsuverkið - á sama hátt, sum endurmenning av fólk við somatiskum/fysiskum sjúkum er tað.

Peningurin í Fountain House Føroyar grunninum, kemur væl við, og kann tryggja part av arbeiðinum. Men ein føst veiting úr landskassanum má vera støðuga fíggjarliga grundarlagið undir Fountainhús-skipanini. Samstarv kann eisini gerast við kommunur, sum kunnu lata hølir og annan stuðul til verkætlanirnar.

Fountainhúsið verður ein liður í at fyribygja, at fólk aftur og aftur verða innløgð. Í longdini kann verkætlanin tí koma at spara landinum pengar, heldur enn vera ein útreiðsla. Hvør dagur við innlegging kostar umleið 3.400 kr., og hetta merkir, at fyri at hava fyra sjúklingar innlagdar í seks mánaðir kostar tað 2,5 mió. kr. Hetta vísir, at fløgan í Fountainhús skjótt kann verða spard innaftur, gerast innleggingarnar færri.

Eitt slíkt virknistilboð verður tí, umframt at vera eitt gott tilboð til tey við serligum sálarligum avbjóðingum og avvarðandi teirra, ein stórus vinningur fyri samfelagið.

Uppskotið verður lagt fram saman við Løgtingsmál nr. 89/2012: Uppskot til eykajáttanarløgtingslóg fyri februar 2013, sum skal fíggja verkætlanina.

Serligar viðmerkingar:

Við hesi broyting verður heimilað landsstýrismanninum at seta á stovn klubbhús og stovnar, sum hava til endamáls, at geva virknis- og endurvenjingartilboð fyri sálarsjúk.

Á Løgtingi, 26. februar 2013

Bjørn Samuelsen

Sirið Stenberg

Rigmor Dam

Poul Michelsen